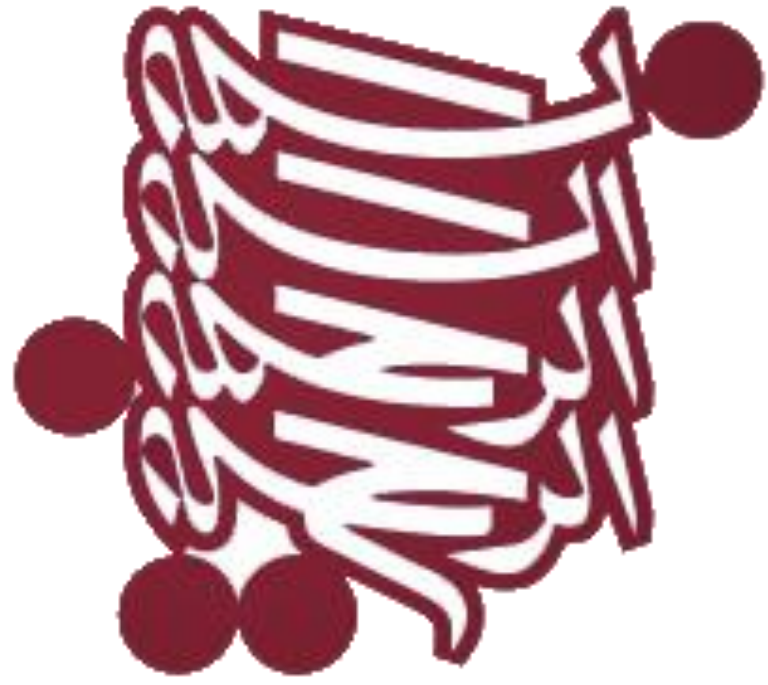

صنعت خودرو و بازار سرمایه

مرداد ماه ۱۴۰۰

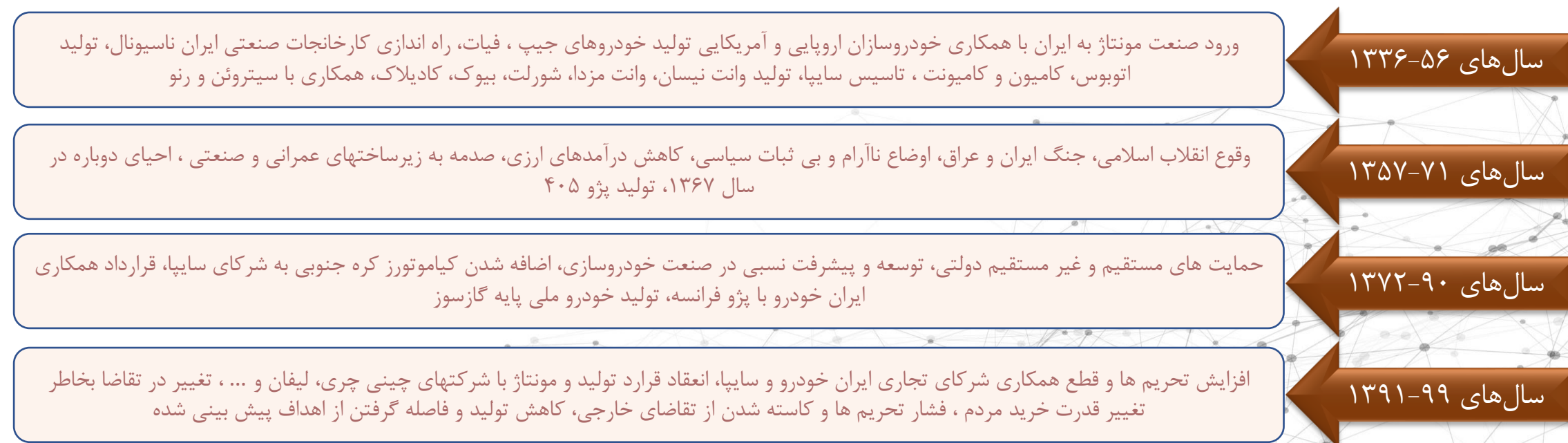
صنعت خودروسازی به دلیل ارزش و جایگاه ویژه آن در شبکه تولید صنعتی و خدمات پس از فروش، یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی محسوب می‌شود. این صنعت به لحاظ ارتباط گسترده با زنجیرهای بالادستی و پایین دستی خود، صنعتی کلیدی محسوب شده و جایگاه مهمی در توسعه صنعتی و رونق تولید دارد بطوریکه نقش مؤثری در رشد و توسعه اقتصادی و حتی فرهنگی ایفا می‌کند.

صنعت خودرو سازی در ایران با سابقه ای کمتر از ۷۰ سال فراز و نشیب های بسیاری را سپری کرده است. روزهای آغازین فعالیت این صنعت با مونتاز برخی مدل های خودرویی همچون خودروهای نظامی و شهری جیپ کلید خورد و پس از آن، ایران وارد چرخه تولید خودرو شد.

در ساخت خودرو مجموعه ای از تکنولوژی های فلزی، پلاستیکی، شیمیایی، چوب، پارچه، عایق، شیشه، الکتریکی، الکترونیکی، متالوژی، طراحی و غیره دخالت دارند. برخی برآوردها حاکی از آن است که به ازای تولید هر دستگاه خودرو ۲ شغل ایجاد می شود که ۱۷ درصد آن اشتغال مستقیم خودرو و قطعه سازی و ۸۳ درصد آن اشتغال غیر مستقیم صنایع بالادستی و فعالیتهای خدماتی به خودرو خواهد بود.

صنعت خودرو در ایران

اولین بار در سال ۱۲۸۰ واردات دو دستگاه اتومبیل کالسکه ای از بلژیک مقدمه ای برای حضور خودرو در ایران شد. ورود صنعت خودرو سازی به داخل کشور از سال ۱۳۳۶ و با تاسیس اولین کارخانه مونتاژ خودرو در ایران اتفاق افتاد. از آن پس تحولات این صنعت در ایران را می توان به ۴ دوره کلی تقسیم بندی کرد:

صنعت خودروسازی ایران پس از صنعت نفت بزرگترین صنعت بوده و به لحاظ ارتباط گسترده با زنجیره ای از صنایع قبل و بعد از خود، صنعتی کلیدی محسوب شد و دارای پتانسیل بالایی در ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی است.

حجم تولیدات خودرو در جهان

طبق آمار سازمان بین المللی سازندگان وسایل نقلیه موتوری در سال ۲۰۲۰ کشور ایران با تولید حدود ۸۸۱ هزار دستگاه رتبه ۱۸ را در بین کشورهای تولیدکننده خودرو در جهان داشته است. چین با فاصله زیاد رتبه اول تولید خودرو را داشته و پس از آن کشورهای آمریکا، ژاپن، آلمان و کره جنوبی بیشترین تیراژ تولید خودرو را داشته اند. همچنین در سال ۲۰۲۰ میزان تولید خودرو به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت در ایران ۱۱.۲۱ دستگاه و این رقم در سطح جهانی ۱۰.۷۴ و در چین و آمریکا به ترتیب ۱۹.۹۵ و ۳۴.۴۴ دستگاه بوده است.

ردیف	کشور	۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷
	جهان	۷۷,۶۲۱,۵۸۲	۹۱,۷۸۶,۸۶۱	۹۵,۶۳۴,۵۹۳	۹۷,۳۰۲,۵۳۴
۱	چین	۲۵,۲۲۵,۲۴۲	۲۵,۷۲۰,۶۶۵	۲۷,۸۰۹,۱۹۶	۲۹,۰۱۵,۴۳۴
۲	امریکا	۸,۸۲۲,۳۹۹	۱۰,۸۸۰,۰۱۹	۱۱,۳۱۴,۷۰۵	۱۱,۱۸۹,۹۸۵
۳	ژاپن	۸,۰۶۷,۵۵۷	۹,۶۸۴,۲۹۸	۹,۷۲۸,۵۲۸	۹,۶۹۳,۷۴۶
۴	آلمان	۳,۷۴۲,۴۵۴	۴,۶۶۱,۳۲۸	۵,۱۲۰,۴۰۹	۵,۶۴۵,۵۸۱
۵	کره جنوبی	۳,۵۰۶,۷۷۴	۳,۹۵۰,۶۱۷	۴,۰۲۸,۸۳۴	۴,۱۳۴,۹۱۳
۶	هند	۳,۳۹۴,۴۴۶	۴,۵۱۶,۰۱۷	۵,۱۷۴,۶۴۵	۴,۷۸۲,۸۹۶
۷	مکزیک	۳,۱۷۶,۶۰۰	۳,۹۸۶,۷۹۴	۴,۱۰۰,۷۷۰	۴,۱۳۷,۵۴۴
۸	اسپانیا	۲,۲۶۸,۱۸۵	۲,۸۲۲,۳۵۵	۲,۸۱۹,۵۶۵	۲,۸۴۸,۳۳۵
۹	برزیل	۲,۰۱۴,۰۵۵	۲,۹۴۴,۹۸۸	۲,۸۷۹,۸۰۹	۲,۶۹۹,۶۷۲
۱۰	روسیه	۱,۴۳۵,۳۳۵	۱,۷۱۹,۷۸۴	۱,۷۶۷,۶۷۴	۱,۵۵۱,۲۹۳
۱۱	تایلند	۱,۴۲۷,۰۷۴	۲,۰۱۳,۷۱۰	۲,۱۶۷,۶۹۴	۱,۹۸۸,۸۲۳
۱۲	کانادا	۱,۳۷۶,۶۲۳	۱,۹۱۶,۵۸۵	۲,۰۲۰,۸۴۰	۲,۱۹۹,۷۸۹
۱۳	فرانسه	۱,۳۱۶,۳۷۱	۲,۲۰۲,۴۶۰	۲,۲۷۰,۰۰۰	۲,۲۲۷,۰۰۰
۱۴	ترکیه	۱,۲۹۷,۸۷۸	۱,۴۶۱,۲۴۴	۱,۵۵۰,۱۵۰	۱,۶۹۵,۷۳۱
۱۵	اسلواکی	۱,۲۲۰,۰۰۰	۱,۱۰۰,۰۰۰	۱,۰۹۰,۰۰۰	۱,۰۰۱,۵۲۰
۱۶	جمهوری چک	۱,۱۵۹,۱۵۱	۱,۴۳۳,۹۶۳	۱,۴۴۲,۸۸۴	۱,۴۱۹,۹۹۳
۱۷	انگلستان	۹۸۷,۰۴۴	۱,۳۸۱,۴۰۵	۱,۶۰۴,۳۲۸	۱,۷۴۹,۳۸۵
۱۸	ایران	۸۸۰,۹۹۷	۸۲۱,۰۶۰	۱,۰۹۵,۵۲۶	۱,۵۱۵,۳۹۶
۱۹	ایتالیا	۷۷۷,۱۶۵	۹۱۵,۳۰۵	۱,۰۶۰,۰۶۸	۱,۱۴۲,۲۱۰
۲۰	اندونزی	۶۹۱,۲۸۶	۱,۲۸۶,۸۴۸	۱,۳۴۳,۷۱۴	۱,۲۱۶,۶۱۵

حجم تولیدات خودرو در ایران در سال ۱۳۹۹

براساس آمارهای رسمی وزارت صمت در سال ۱۳۹۹، خودروسازان ایرانی حدود ۱۴۵ هزار خودرو سواری، بیشتر از سال ۹۸ تولید کردند؛ این یعنی صنعت خودروسازی کشورمان در سال ۱۳۹۹ و در گروه سواری‌ها، رشد تولید ۱۹ درصدی را تجربه کرده است.

مدل	تولید سال ۹۹	تغییر نسبت به ۹۸
انواع سواری	۹۰۳،۹۰۰ دستگاه	+ ۱۹.۱٪
انواع وانت	۸۰،۲۷۸ دستگاه	+ ۶.۵٪
کامیون، کامیونت، کشنده	۶،۴۱۵ دستگاه	+ ۵۴.۱٪
اتوبوس، مینی‌بوس، ون	۱،۸۷۳ دستگاه	- ۷.۸٪
انواع کمباین	۶۴۹ دستگاه	+ ۴۴.۵٪
انواع تراکتور	۲۱،۶۶۶ دستگاه	+ ۱۵.۹٪

میزان تولید سواری و وانت در شرکت ایران خودرو در سال ۱۳۹۹ تعداد ۴۸۰،۳۳۸ دستگاه و میزان فروش ۴۶۴،۲۰۴ دستگاه و میزان تولید خودرو سواری و وانت در شرکت سایپا ۳۱۷،۳۲۱ دستگاه و میزان فروش ۲۹۷،۵۶۰ دستگاه بوده است. بنابر این می‌توان گفت سهم ایران خودرو از تولید خودرو سواری و وانت در سال ۱۳۹۹ حدود ۴۸.۸ درصد و سهم سایپا ۳۲.۲ درصد و سهم هردو خودروساز ۸۱ درصد بوده است. به طور کلی سهم تولیدکنندگان داخلی از بازار صنعت خودرو حدود ۹۰ درصد می‌باشد.

طبق برنامه‌ریزی وزارت صمت، برای سال ۱۴۰۰ قرار است یک میلیون و ۲۵۰ هزار خودرو تولید شود که از این تعداد، حدود ۱.۱ میلیون دستگاه سهم ایران خودرو و سایپاست و ۱۵۰ هزار دستگاه دیگر نیز سهم سایر خودروسازان خواهد بود.

صنعت خودرو در بازار سرمایه

تولید کنندگان خودرو			
بازار	شرکت	نماد	ارزش بازار ۱۴۰۰/۰۵/۱۹ (میلیارد ریال)
بازار بورس	ایران خودرو	خودرو	۶۱۴,۱۷۲
	سایپا	خسایپا	۳۶۵,۴۰۹
	پارس خودرو	خپارس	۱۲۷,۰۸۳
	زامیاد	خزامیا	۳۶,۳۳۱
بازار فرابورس	بهمن دیزل	خدیزل	۵۲,۶۸۵
بازار پایه	ایران خودرو دیزل	خاور	۳۷,۷۴۲
	سایپا دیزل	خکاوه	۱۱,۴۲۱
جمع			۱,۲۴۴,۸۴۳

صنعت خودرو در بازار سرمایه

تولیدکنندگان قطعات خودرو			
بازار	شرکت	نماد	ارزش بازار ۱۴۰۰/۰۵/۱۹ (میلیارد ریال)
بازار بورس	آهنگری تراکتورسازی ایران	خاهن	۷۳,۴۶۱
	نیرو محرکه	خمحرکه	۲۲,۸۱۶
	تولیدمحور خودرو	خمحور	۱۹,۰۴۰
	سازه پویش	خپویش	۱۶,۵۶۳
	مهندسی نصیر ماشین	خنصیر	۱۶,۱۸۱
	رادیاتور ایران	ختور	۱۵,۹۱۲
	رینگ سازی مشهد	خرینگ	۱۵,۰۴۱
	فنر سازی زر	خزر	۱۴,۲۸۸
	موتور سازان تراکتور سازی ایران	خموتور	۱۴,۲۰۳
	ایرکا پارت صنعت	خکار	۱۰,۸۷۶
	ریخته گری تراکتور سازی ایران	ختراک	۱۰,۷۴۶
	مهر کام پارس	خمهر	۱۰,۵۸۳
	سایپا آذین	خاذین	۱۰,۰۲۲
	چرخشگر	خچرخش	۹,۶۹۲
	فنر سازی خاور	خفندر	۹,۵۶۹
	الکترونیک خودرو شرق	خشرق	۹,۴۰۶
	محور سازان ایران خودرو	خوساز	۸,۴۸۹
	لنت ترمز ایران	خلنت	۸,۳۷۲
	کمک فنر اندامین	خکمک	۵,۹۱۳
	صنایع ریخته گری ایران	خریخت	۴,۹۰۷
بازار پایه	صنایع تولیدی اشتاد ایران	تشتاد	۷,۳۴۹
	مهندسی صنعتی روان فن آور	خفناور	۴,۶۶۶
	توسعه و عمران شهرستان نائین	خعمرا	۲,۴۷۹
	مالیبل سایپا	خلیلبل	۳۵۰
جمع			۳۲۰,۹۲۲

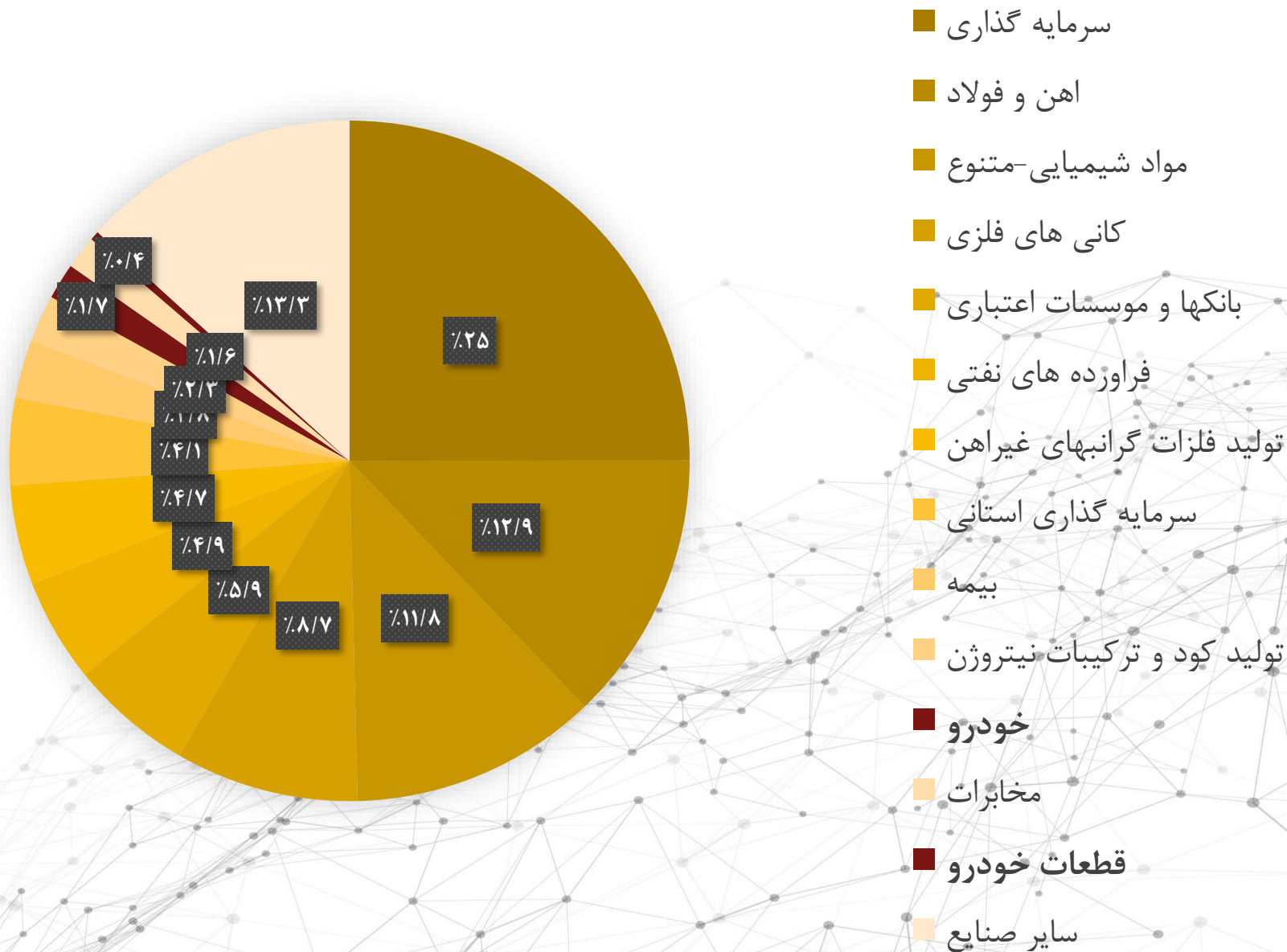
صنعت خودرو در بازار سرمایه

سرمایه گذاری			
بازار	شرکت	نماد	ارزش بازار ۱۴۰۰/۰۵/۱۹ (میلیارد ریال)
بازار بورس	گروه بهمن	خبهمن	۱۹۰,۲۴۳
	گسترش سرمایه گذاری ایران خودرو	خگستر	۱۰۶,۵۳۸
	سرمایه گذاری رنا (هلدینگ)	ورنا	۳۷,۷۲۲
	قطعات اتومبیل ایران	ختوقا	۱۴,۶۶۰
جمع			۳۴۹,۱۶۴

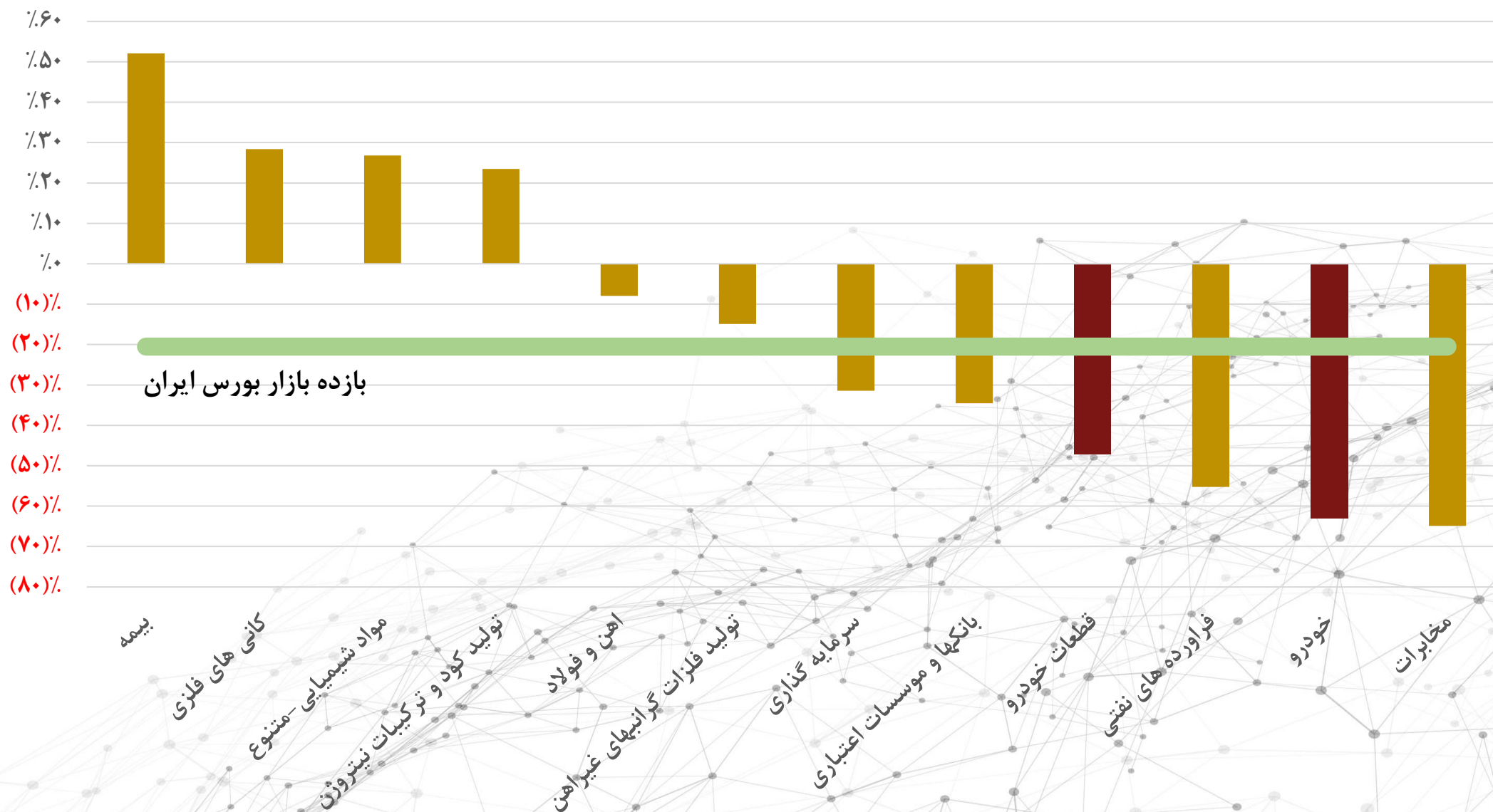
مقایسه ارزش بازار صنعت خودرو و کل بازار در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

ارزش بازار بورس (میلیارد ریال)	۵۸,۴۴۴,۵۰۸
ارزش بازار فرا بورس (میلیارد ریال)	۱۱,۳۷۲,۲۸۶
ارزش بازار پایه (میلیارد ریال)	۳,۹۲۶,۴۳۳
ارزش کل بازار سهام	۷۳,۷۴۳,۲۲۷
ارزش بازار صنعت	۱,۹۱۴,۹۲۹
نسبت ارزش بازار صنعت به کل بازار	۲/۶٪

مقایسه ارزش بازار صنایع در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

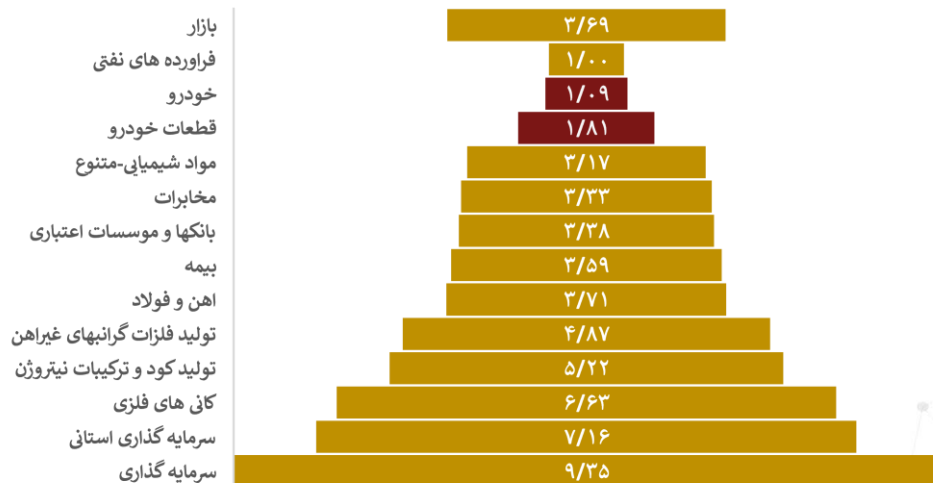

مقایسه بازده یکسال گذشته صنایع تا تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

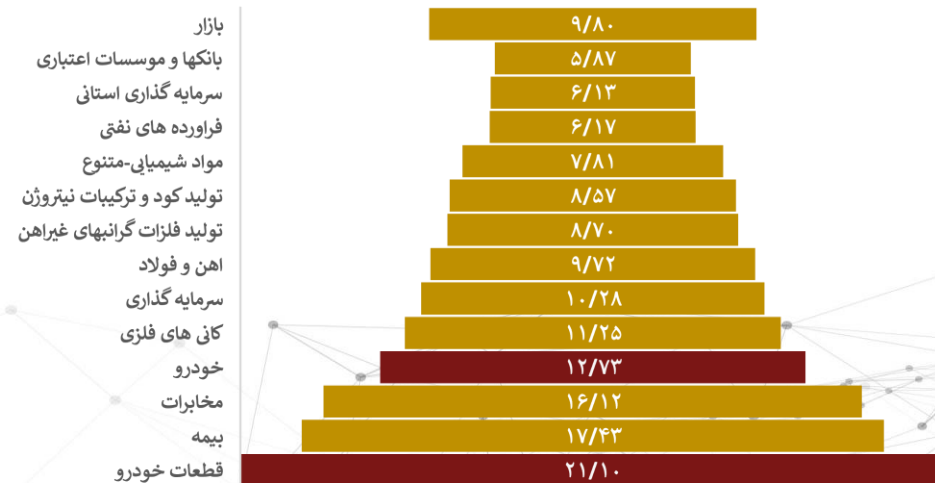

مقایسه نسبت های مالی صنایع در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۲۰

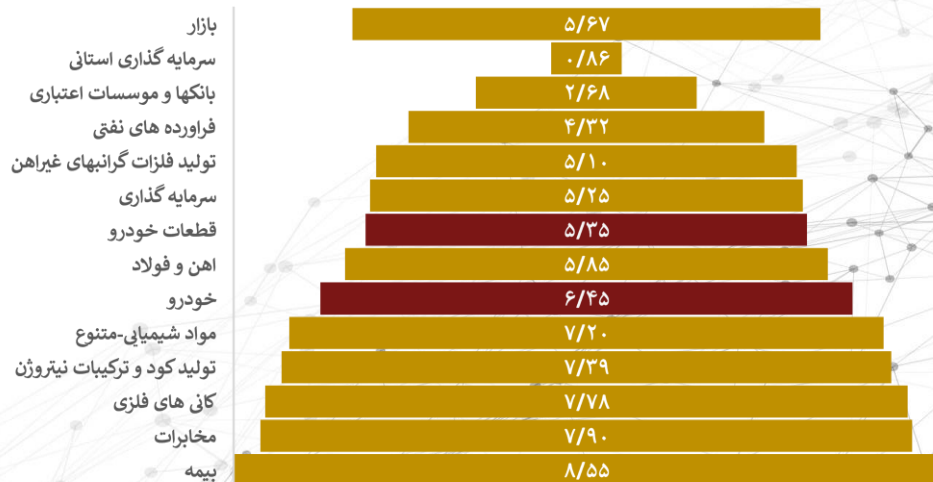
قیمت به فروش (P/S)

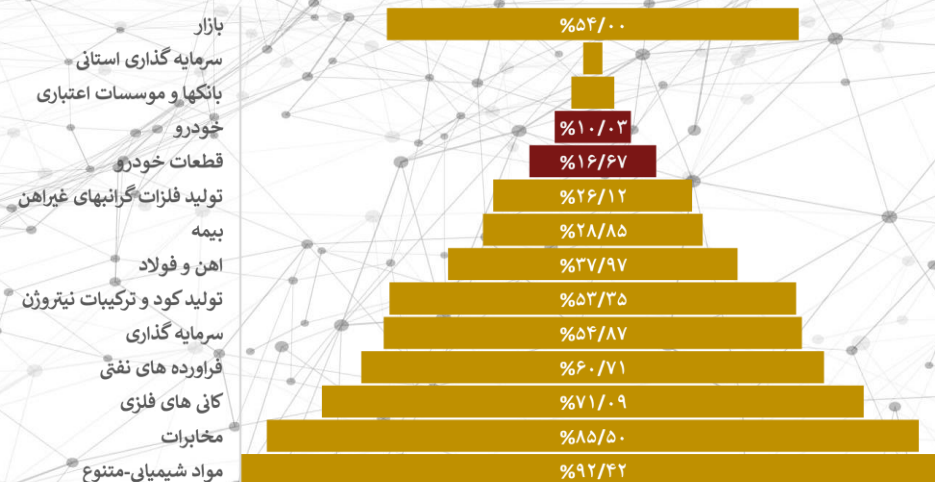
قیمت به سود (P/E)

قیمت به ارزش دفتری (P/B)

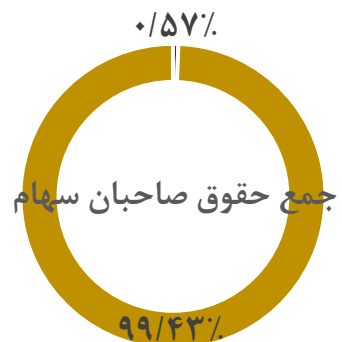
درصد پرداخت سود

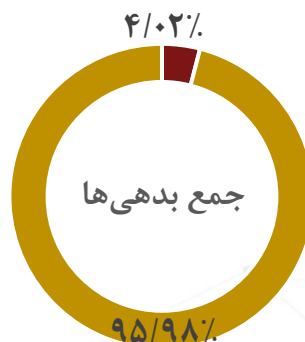
مقایسه اقلام مالی صنعت تولید خودرو با بازار در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

بورس ایران (هزار میلیارد ریال)	صنعت تولید خودرو (هزار میلیارد ریال)	
۴۷,۳۰۵	۱,۴۹۹	جمع دارایی‌ها
۳۵,۶۴۷	۱,۴۳۳	جمع بدهی‌ها
۱۱,۶۵۸	۶۶	جمع حقوق صاحبان سهام
۵,۱۰۹	(۵۵۴)	سود انباشته
۱۸,۱۶۶	۱,۰۹۸	جمع درآمدها (ttm)
۶,۳۷۵	(۲۴۷)	سود خالص (ttm)

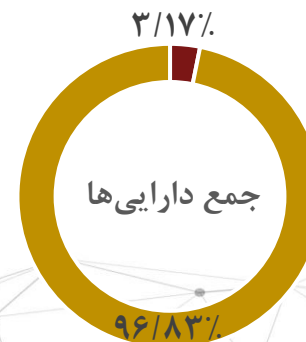
مقایسه ارقام مالی صنعت تولید خودرو با بازار در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

■ صنعت ■ سایر صنایع

■ صنعت ■ سایر صنایع

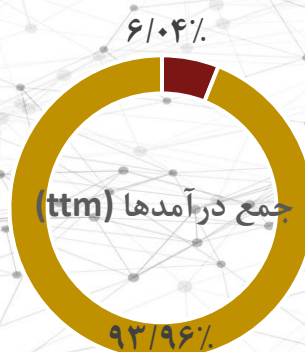
■ صنعت ■ سایر صنایع

سود خالص (ttm)
(هزار میلیارد ریال)

۶.۳۷۵

(۲۴۷)

■ بورس ایران ■ صنعت

■ صنعت ■ سایر صنایع

سود انباشته
(هزار میلیارد ریال)

۵.۱۰۹

(۵۵۴)

■ بورس ایران ■ صنعت

نسبت های مالی صنعت تولید خودرو در تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

نسبت	صنعت
حاشیه سود ناخالص	۱۲٪
حاشیه سود عملیاتی	۱۹٪
حاشیه سود قبل از مالیات	۲۶٪
حاشیه سود خالص	۲۶٪
بازده دارایی ها	۲۰٪
بازده حقوق صاحبان سهم	۱۴۶٪
نسبت سود قبل از مالیات به دارایی	۱۵٪

جایگاه شرکت های تولید کننده در رتبه بندی سازمان مدیریت صنعتی

سازمان مدیریت صنعتی، رتبه بندی شرکت های برتر ایران را برای سالیان متوالی تهیه نموده است. نگاهی اجمالی به شرکت های بزرگ کشور بر اساس رقم فروش آنها نشان می دهد که به شکلی آشکار فضای اقتصاد ایران به سمت رشد شرکت های نفتی، پتروشیمی، صنایع معدنی و مالی در حال حرکت است. این در حالی است که صنایع خودرو و قطعه سازی کشور آرام آرام شاهد تضعیف جایگاه خود در اقتصاد می باشند. سیاست های اتخاذی در راستای تولید محصولات بومی و غیرقابل صادرات توسط دو خودروساز بزرگ کشور (ایران خودرو و سایپا) سبب شد خودروسازان بر بازارهای داخلی متمرکز شوند در حالیکه صنایعی همچون نفت و پتروشیمی و مس و فولادی ها همزمان بازار داخلی و صادرات را پیش بردند. در نتیجه به مرور زمان خودرو سازی به صنعتی ارز بر تبدیل گردید.

طبق آمار سازمان مدیریت صنعتی، شرکت ایران خودرو که به لحاظ فروش در سال ۱۳۸۶ رتبه دوم را در اختیار داشت در سال ۱۳۹۸ در جایگاه نهم قرار گرفت. همچنین شرکت سایپا با جایگاه چهارم در سال ۱۳۸۶، به جایگاه هفدهم در سال ۱۳۹۸ تنزل یافت.

عوامل تاثیرگذار بر بازار فروش

نیازهای مشتریان و قدرت خرید شان

روش های فروش

مقررات و قوانین قیمت گذاری

تکنولوژی

قیمت محصولات مشابه

واردات

مزایای رقابتی صنعت خودرو در ایران

پایین بودن سطح میانگین دستمزد نیروی کار

تعداد زیاد فارغ التحصیلان مهندسی در کشور

بهره مندی از زنجیره عرضه داخلی نهاده‌هایی همچون فولاد

وجود انرژی و برق ارزان قیمت

نزدیکی جغرافیایی ایران به بازارهای هدف در منطقه

بزرگترین تولید کننده خودرو در خاورمیانه

چالش های خودروسازی در ایران

به منظور بهبود صنعت خودروسازی در کشور لازم است چالش های موجود این صنعت شناسایی و بررسی شوند. چراکه برآیند این چالش ها باعث شده است خودروهای ساخت داخل از قیمت بالاتر و کیفیت نسبی پایین تری در مقابل نمونه های خارجی برخوردار باشند و هزینه های جانبی معناداری از جمله افزایش تصادفات جاده ای و آلودگی هوا را به کشور تحمیل کنند. چالش های صنعت خودرو در ایران را می توان در سه گروه عمده بررسی نمود:

خودروسازی در ایران؛ صنعتی همیشه نیازمند به حمایت دولت

چالش های کلان اقتصادی و سیاسی

چالش های داخلی صنعت خودروسازی

چالش های خودروسازی در ایران

خودروسازی در ایران؛ صنعتی همیشه نیازمند به حمایت دولت

یکی از اصلی ترین راهبردهای حمایت از صنایع نوپا در هر کشور، حمایت محدود دولتی به منظور ایجاد فرصت بلوغ برای آن صنعت است اما با وجود اینکه بیش از نیم قرن از تاسیس صنایع خودروسازی در ایران میگذرد، این صنعت هنوز به بلوغ نرسیده است. اصلی ترین حمایت دولت از این صنعت، غیر رقابتی کردن بازار به وسیله ایجاد موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای و عدم صدور مجوز برای سرمایه گذاری خارجی جهت تولید خودرو در داخل کشور است. از جمله چالش های ناشی از حمایت های دولت از صنعت خودروسازی می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

قیمت گذاری
دستوری
محصولات

مشروط نبودن
سیاست های
حمایتی دولت

تحمیل نیروی
انسانی مازاد

تحمیل
سرمایه
گذاری های
غیر اقتصادی

چالش های خودروسازی در ایران

چالش های کلان اقتصادی و سیاسی

شرایط کلان اقتصادی تأثیر مستقیم و قابل توجهی بر موفقیت یا عدم موفقیت صنایع در کشور دارد. در ایران نیز نظام تأمین مالی ناکارآمد و تلاش برای حفظ مصنوعی ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی از جمله شرایط اقتصاد کلان کشور است که تأثیر منفی بر عملکرد صنعت خودرو داشته است:

تحریم های
بین المللی

نظام تأمین
مالی ناکارآمد

نوسانات نرخ
ارز

چالش های خودروسازی در ایران

چالش های داخلی صنعت خودروسازی

مشکلات و کاستی های متعددی در درون ساختار صنعت خودرو کشور وجود دارد که این کاستی ها عبارتند از:

سهام داری
چرخه های

سرمایه گذاری
در امور
غیر مرتبط با
کسب و کار
شرکت

نوع نگاه به
همکاری با
خودروسازان
جهانی

عدم ثبات در
سیاست ها

کم توجهی به
تحقیق و توسعه

قیمت گذاری و عوامل موثر بر قیمت

از جمله عوامل موثر بر قیمت خودرو می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- سیاست های داخلی و خارجی
  - قیمت مواد اولیه تولید خودرو مانند فلزات و محصولات پتروشیمی
  - نوسانات ارزی و وابستگی به مواد اولیه وارداتی
  - تحریم ها و کاهش ارزش پول ملی و روی آوردن مردم به کالاهای سرمایه ای از قبیل خودرو
  - عرضه و تقاضا: افزایش عرضه خودرو به صورت مستمر و منظم می تواند به ثبات و آرامش بازار کمک کند
- تعیین قیمت خودروهای پرتیراژ سواری توسط **شورای رقابت** صورت می گیرد و طبق آخرین مصوبه شورای رقابت در اردیبهشت ماه سال جاری، قیمت محصولات ایران خودرو به طور متوسط ۸.۲ درصد و خودروهای سایپا به طور میانگین ۸.۹ درصد افزایش می یابد.
- آشفته گی های بازار خودرو بحث های زیادی پیرامون انتقاد از قیمت گذاری دستوری مطرح کرده است. خودروسازان معتقدند که سیاست نرخ گذاری دستوری باعث زیان دهی آن ها در سال های اخیر شده است. این سیاست باعث گسترش دلالی در بازار خودرو گردیده است. به نظر می رسد با حذف سیاست قیمت گذاری دستوری، قیمت کارخانه ای خودروها به قیمت بازار آن ها نزدیک شده و در نتیجه اختلاف قیمت چندانی برای کسب سود توسط دلال ها وجود نداشته باشد.
- برای حل مشکلات ناشی از نرخ گذاری دستوری، طرحی تحت عنوان "**طرح ساماندهی صنعت خودرو**" پیشنهاد شده است که محور اصلی آن عرضه خودرو در بورس کالا می باشد.

طرح ساماندهی صنعت خودرو

این طرح در خردادماه سال ۱۳۹۸ در مجلس شورای اسلامی طرح گردید و به دلیل پاره‌ای ایرادات و برگشت توسط شورای نگهبان و لزوم بازنگری در کمیسیون صنایع و معادن مجلس همچنان در دستور کار قرار دارد.

کمیسیون صنایع طرح ساماندهی خودرو را به شرح زیر اصلاح کرده بود:

الف- عرضه خودروهای مشمول تنظیم قیمت توسط شورای رقابت مطابق با بند (۵) ماده (۵۸) قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، تا زمانی که مشمول قیمت گذاری باشند صرفاً از طریق بورس کالا و با ضوابط زیر انجام می شود:

۱- شورای رقابت با همکاری سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان مکلف است قیمت پایه عرضه خودرو در بورس کالا را بر مبنای محاسبه قیمت تمام شده در همان سال، با لحاظ هزینه های تحقیق و توسعه، هزینه های مالی موضوع تبصره (۲) ماده (۹ مکرر) و هزینه های مالی تولید و بدون لحاظ هزینه های غیر عملیاتی و غیر تولید و هزینه های جذب نشده و زیان خودروسازها با تأیید حسابرس رسمی تعیین نماید.

۲- فروش خودروهای خریداری شده از بورس کالا تا مدت ۲ سال پس از زمان خرید، مشمول مالیات به میزان سی درصد (۳۰٪) قیمت خریداری شده می باشد.

۳- دستورالعمل اولویت گذاری متقاضیان خرید خودرو در بورس کالا بر اساس شاخص های اولویت دهی به افراد و خانواده های فاقد خودرو و رعایت الگوی مصرف ، توسط شورای رقابت تعیین خواهد شد.

۴- تخلف از عرضه خودرو در بورس کالا جرم بوده و مرتکب اعم از فروشنده و خریدار، هر کدام به مجازات مندرج در تبصره (۱) ماده (۱۸) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز محکوم می شود.

طرح ساماندهی صنعت خودرو

ب- مابه التفاوت حاصله از قیمت پایه مصوب شورای رقابت و قیمت فروش خودروها در بورس کالا، به حساب خاصی نزد خزانه داری کل کشور واریز و در اختیار ستاد نهضت قطعه سازی متشکل از نمایندگان وزارت صنعت، معدن و تجارت، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، شورای رقابت، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران و انجمن قطعه سازان و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران (هر کدام یک نماینده) جهت مدیریت و تخصیص منابع به شرح زیر قرار می گیرد:

- ۱- سی درصد (۳۰٪) از منابع حاصله، با همکاری وزارت راه و شهرسازی، صرف توسعه حمل و نقل عمومی با اولویت خرید داخل و جایگزینی خودروهای فرسوده می شود.
- ۲- هفتاد درصد (۷۰٪) از منابع حاصله، به صورت تسهیلات قرض الحسنه و یا یارانه تسهیلات با موعد بازپرداخت حداکثر پنج ساله با ترتیب اولویت طرح های افزایش شمارگان تولید خودروهای مشمول این ماده، اعطای مشوق های صادراتی، طرح های اعلامی خودروسازان به منظور بومی سازی قطعات خودروهای وارداتی، طراحی و تجاری سازی سکوها (پلتفرم های) با حداقل مشارکت مالی سی درصدی (۳۰٪) خودروسازان، توسعه فناوری های جدید خودرویی به ویژه خودروهای تمام برقی و ترکیبی (هیبریدی) و طرح های دانش بینان مرتبط با قطعه سازی خودرو که تمامی این طرح ها باید با تضمین خرید خودروسازان و یا تجاری سازی قطعی همراه باشد، اختصاص می یابد.
- تبصره ۱- ستاد نهضت قطعه سازی می تواند تا سقف ده درصد (۱۰٪) از منابع موضوع بند (ب) را به صورت کمک بلاعوض (گرنه) جهت انجام طرح های تحقیق و توسعه و طراحی و مهندسی به منظور بومی سازی و کاهش واردات قطعات در اختیار دانشگاه ها و موسسات پژوهشی و شرکت های دانش بنیان صرفاً مشروط به تضمین خرید خودروسازان قرار دهد.
- تبصره ۲- اختصاص منابع موضوع جزء (۲) بند (ب) به خودروسازان، مشروط به عدم مطالبات معوقه به قطعه سازان با تشخیص وزارت صنعت، معدن و تجارت است.

اشکالات مطرح شده در خصوص عرضه خودرو در بورس کالا

- مشکلات موجود در ساختار مدیریتی و سرمایه‌ای شرکتهای خودروسازی به واسطه نیمه دولتی بودن سبب خواهد شد که با آزادسازی قیمت‌ها، هزینه ساختار معیوب خودروسازان از جیب مردم تأمین شود.
- متفاوت بودن ماهیت خودرو با سایر کالاهایی که در بورس کالا عرضه می‌شود: خودرو یک محصول نهایی بوده و خریداران آن را مردم تشکیل می‌دهند درحالیکه محصولاتی همچون فولاد و محصولات پتروشیمی و... خود در صنایع تولیدی دیگر به‌عنوان مواد اولیه مورد استفاده قرار می‌گیرد ازاین‌رو، خریداران این محصولات محدود و مشخص هستند.
- عدم شکل‌گیری بازار با ورود خودرو به بورس کالا: شکل‌گیری یک بازار متعادل و عمیق که متأثر از نوسانات شوک‌های قیمتی نشود، مستلزم وجود عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان متعدد و زیاد است. طرف عرضه خودرو در بورس کم‌عمق است (به دلیل تولید پایین خودرو و تعداد کم عرضه‌کننده‌ها) و طرف تقاضا نیز تنها عده حقیقی محدود شده‌ای از جامعه هستند و امکان فروش مجدد خودرو توسط ایشان در بازار وجود ندارد، لذا نمی‌توان بازار خودرو در بورس را به آن اطلاق کرد. بلکه تنها سازوکاری برای تخصیص تعداد محدودی خودرو به تعدادی بیشتر از متقاضیان خرید خودرو است.
- شکل‌گیری رانت جدید در بازار
- احتمال دخالت در سازوکار بورس کالا و اعمال سقف قیمت محصولات در بازار بورس کالا و در نتیجه ناکارآمد شدن آن
- پیچیدگی تحلیل قیمت فروش خودروها در بازار پس از عرضه خودرو در بورس کالا: هیجان روانی حاکم بر بورس کالا و محدود بودن میزان عرضه می‌تواند منجر به افزایش قیمت تمامی خودروهای بازار شود.
- عدم وجود تجربه مشابه در دنیا به دلیل وجود شرایط رقابتی
- عدم بهبود کیفی مناسب محصولات
- تداوم قیمت‌گذاری دستوری با حضور شورای رقابت به‌عنوان مسئول تعیین قیمت پایه خودروها

راهکارهای پیشنهادی:

با نگاهی گذرا به ریشه‌های بی‌انگیزگی و عدم تحرک رضایت بخش خودروسازان به سوی طراحی و توسعه محصول بومی، می‌توان راهکارهای زیر را برای ایجاد انگیزه و محرک برای تشویق خودروسازان در این مسیر پیشنهاد نمود:

- واگذاری صنعت خودرو به بخش خصوصی واقعی: این موضوع می‌تواند از طریق واگذاری تدریجی شرکتهای زیرمجموعه به بخش خصوصی انجام شود
- اعمال دقیق مدیریت دانش و تشکیل واحد تحقیق و توسعه مشترک و الزام خودروسازان به اختصاص درصد مشخصی از فروش در این خصوص
- استفاده از ظرفیت بازار سرمایه در تامین مالی پروژه های خودروسازان
- کاهش پلکانی تعرفه ها با زمانبندی مشخص به منظور حرکت صنعت خودروسازی به افزایش کیفیت و توان رقابت پذیری
- مشروط کردن قراردادهای همکاری خارجی به مواردی از قبیل فروش درصد مشخصی از محصول تولیدی در شبکه جهانی خودروساز و یا تامین قطعات از داخل
- رفع مشکلات ساختاری و مدیریتی و حذف شرکت های تابعه فرعی غیرضروری
- تعمیق و تعریف ارتباط صنعت خودرو با مراکز علمی و دانشگاهی
- موازنه رقابت و حفظ اشتغال از طریق ورود تکنولوژی های نوین وارداتی